

'N ANALISE VAN INFORMELE VEEARTSKONSULTASIES TYDENS RADIOPROGRAMME

J S J ODENDAAL* EN H VAN ARK**

ABSTRACT

A sample of informal consultations based on letters which were sent to a radio programme in which the theme was informal veterinary consultations were analysed. The animal-owner profile, the identification of animals involved and the need which motivated owners to seek such consultations were investigated. The results indicated that the most typical animal owner to participate in programmes of this nature was an adult woman living in the country and the most common animal involved was an intact male dog. The most common area of concern was ethological of nature. Behavioural problems were the most common ethological problem, followed by management and care. The significance of this study for the veterinarian is probably that it recognises the role and importance of informal consultations, that deficiencies in formal consultations are indicated and that it emphasises the need of readily available knowledge of ethology, that informal consultations are unsuitable for serious cases, and that informal consultations give further insight into human-animal interaction from a veterinary perspective.

Key words: Informal veterinary consultation, analysis

Odendaal J.S.J.; Van Ark H. **An analysis of informal veterinary consultations during radio programmes.** *Journal of the South African Veterinary Association* (1991) 62 No. 4, 167-170 (Afr) Department of Veterinary Ethology, Faculty of Veterinary Science, University of Pretoria, Private Bag X04, 0110 Onderstepoort, Republic of South Africa.

INLEIDING

Alhoewel informele veeartskonsultasies 'n bekende verskynsel is, is dit nog nooit bestudeer nie. Die rede daarvoor is hoofsaaklik omdat dit sporadies en in 'n ongestruktureerde situasie plaasvind. Formele veeartskonsultasies daarenteen vind meesal plaas terwyl daar 'n verstandhouding tussen veearts en kliënt is dat professionele fooie vir so 'n konsultasie gehê sal word. Informele veeartskonsultasies kan dus gedefinieer word as raad en verduidelikings wat veeartse aan diere-eienaars, wat nie noodwendige kliënte is nie, verskaf sonder dat 'n kliniese of enige ander ondersoek plaasvind, behandeling toegepas word of vergoeding geëis word. Die veearts se mening berus dus uitsluitlik op die geskiedenis en 'n beskrywing van die probleem of geval. Die veearts trek geen

direkte voordeel uit informele konsultasies nie, maar kan moontlik indirek daarby baat deur die bekendstelling van die profesie of praktyk.

Ten spyte van die feit dat informele konsultasies 'n moeilike area van ondersoek is, behoort dit nie geïgnoreer te word nie, omdat dit deel van die veearts se professionele beeld en diens uitmaak. Die doel van hierdie ondersoek is dus om 'n analise te maak van die diere-eienaar en die soort diere in so 'n situasie, asook die redes vir die aanvraag van informele veeartskonsultasies.

METODE

Hierdie ondersoek is deur middel van 'n geleentheidsteekproef uitgevoer. Die inligting is versamel uit informele konsultasies wat oor Radio Suid-Afrika uitgesaai is. Die steekproef was landswyd en het oor 2 jaar (1987-1988) gestrek. Die meeste programme se teikengehoor was huisvroue, terwyl 8 programme ook vir die jeug aangebied is. Die formaat van al die programme het behels dat luisteraars per brief probleme met hul diere aan 'n veearts kon voorlê vir informele konsultasie. Navrae oor enige spesie is aanvaar. Agt veeartse is

uitgenooi om konsultasies te behartig met betrekking tot gevalle wat spesifiek in hul veld van besondere ondervinding en kennis geval het. Een was in privaat praktyk, terwyl die ander verbonde was aan die Fakulteit Veeartsenykunde, Universiteit van Pretoria.

Aan die einde van die tydperk is die briewe wat ontvang is, geanaliseer ten opsigte van die eienaarprofiel (geslag, ouderdom, woonplek), diereprofiel (spesie, ras, geslag, vrugbaarheid, ouderdom) en die redes waarom die eienaars informele konsultasies aangevra het. Slegs briewe wat al die voorgenoemde inligting bevat het, is vir die steekproef gebruik. Die data is met behulp van 'n rekenaar verwerk. Chi-kwadraat-toetse is gebruik om frekwensies in verskillende groeperings te vergelyk. Waar meervoudige vergelykings van groeperings uitgevoer is, is die toetspeil ($\alpha = 0,05$) deur die aantal vergelykings gedeel, terwille van Fouttipe I-beskerming. In die teks word die waarskynlikhede waarteen getoets is, aangegee. Die program *FREQ.EXE* is vir die analyses gebruik.

RESULTATE

'n Totaal van 352 briewe is in die streekproef gebruik. Die frekwensies ten opsigte van geslag, woonplek en ouderdom van korrespondente, asook die diersoorte betrokke word in Tabel 1 weergegee.

Daar was geen betekenisvolle verskille ($P > 0,05$) in die verhouding van jonk tot volwasse tot oud tussen vroulike korrespondente woonagtig op die platteland en in die stad nie. Die ouderdomsverhoudings vir die manlike korrespondente het ook nie tussen die platteland en die stad verskil nie ($P > 0,05$). Die ouderdomsverhouding tussen alle vroulike en alle manlike korrespondente was egter hoogs betekenisvol verskillend ($P < 0,001$). Hierdie ouderdomsverhoudings word in Fig. 1 uitgebeeld.

Daar is bevind dat die voorkeur ten opsigte van alle diersoorte nie betekenisvol verskil het ($P > 0,01$) van die ouderdomsvorkoms van die vroulike korrespondente nie, vir sowel dié wat op die platteland as dié wat in die stad woonagtig was. Die enigste betekenisvolle verskil ($P < 0,01$) was die verhou-

*Departement Veterinêre Etologie, Fakulteit Veeartsenykunde, Universiteit van Pretoria, 0110 Onderstepoort, Republiek van Suid-Afrika

**Navorsingsinstituut vir Veeartsenykunde, Onderstepoort

Tabel 1: Frekwensie van geslag, woonplek en ouderdom van korrespondente en diersoorte wat betrokke was by informele konsultasies tydens deelname aan 'n radioprogram (n=352)

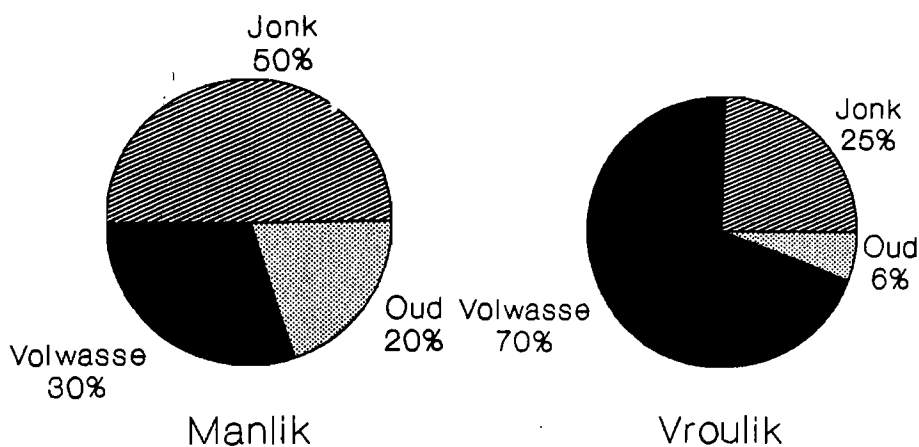
Geslag	Jonk	Volwasse	Oud	Spesies	Totaal
Platteland	18	98	10	Honde	126
	10	19	0	Katte	29
	12	13	1	Voëls	26
	6	6	0	Ander	12
	Totaal	46	136	11	
Vroulik	9	55	2	Honde	66
	8	14	3	Katte	25
	11	11	2	Voëls	24
	3	1	0	Ander	4
	Totaal	31	81	7	
Manlik	4	6	4	Honde	14
	2	1	0	Katte	3
	1	0	0	Voëls	1
	1	1	0	Ander	2
	Totaal	8	8	4	
Stad	5	4	0	Honde	9
	2	0	2	Katte	4
	5	0	2	Voëls	7
	0	0	0	Ander	0
	Totaal	12	4	4	
Groottotaal	97	229	26		352

ding van jong tot volwasse vroue vir honde teenoor voëls vir beide woonplekke. Geen voorkeur in diersoorte was dus in die verskillende ouderdomsgroepe van die korrespondente aanwesig nie, behalwe dat ongeveer eweveel jong as volwasse vroue navraag oor voëls gedoen het. Die verhouding van die diersoorte wat by die

korrespondensie betrokke was, word in Fig. 2 uitgebeeld. Die ouderdomsverdeling van die diere word in Fig. 2 weergegee. Daar was egter geen betekenisvolle verskille ($P > 0,0167$) tussen die 3 diersoorte ten opsigte van die verhoudings van die ouderdomsgroepe nie.

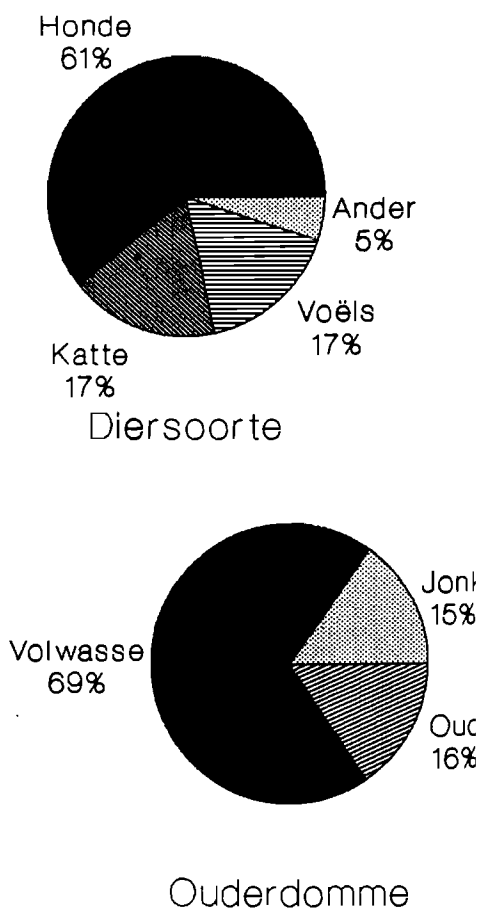
Die besonderhede ten opsigte van die

Fig. 1: Ouderdom van manlike en vroulike korrespondente tydens radioprogramme oor informele veeartskonsultasies

geslag en vrugbaarheid van diere word in Tabel 2 weergegee. Onvrugbaarheid verteenwoordig gekastreerde en gesteriliseerde diere. Die verhouding van manlik tot vroulik het geen betekenisvolle verskille ($P > 0,0167$) tussen die 3 diersoorte getoon nie. Die verhouding van vrugbaar tot onvrugbaar vir manlike honde het nie betekenisvol

Fig. 2: Diersoorte en ouderdom van diere soos gereflekteer in radioprogramme oor informele veeartskonsultasies

verskil ($P > 0,0125$) van dié vir manlike katte nie. Dieselfde tendens was vir vroulike honde en katte waar ($P > 0,0125$). Daar was egter relatief meer manlike as vroulike honde vrugbaar ($P < 0,001$). Alhoewel die frekwensies 'n moontlike voorkeur vir sterilisasie van vroulike katte bo kastrasie van manlike katte aandui, het die frekwensies nie betekenisvol verskil nie ($P > 0,0125$).

Die konsultasiebehoefte van die korrespondente word in Fig. 3 uitgebeeld.

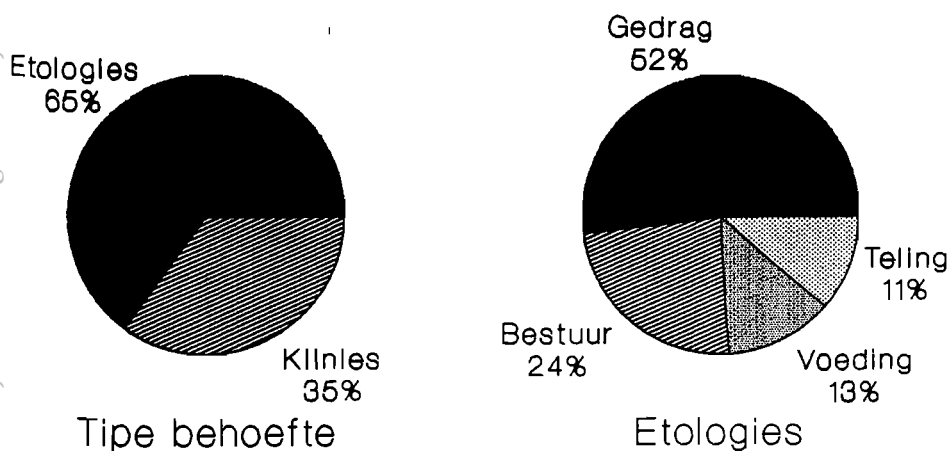
Tabel 2: Geslag en vrugbaarheid van diere soos gereflekteer in radioprogramme oor informele veeartskonsultasies (n=334)

Spesie	Geslag	Vrugbaar	Onvrugbaar	Totaal
Honde	Manlik	126	6	132
	Vroulik	58	25	83
	Totaal	184	31	215
Katte	Manlik	30	4	34
	Vroulik	19	8	27
	Totaal	49	12	61
Voëls	Manlik	30	-	30
	Vroulik	19	-	19
	Albei	9	-	9
	Totaal	58	-	58

Daar was 'n hoogs betekenisvolle verskil ($P < 0,001$) in die verhouding tussen diersoorte ten opsigte van kliniese en etologiese behoeftes. As voëls uit hierdie groep gelaat word, is die verskil tussen die diereverhoudings nie betekenisvol nie. Die diereverhoudings vir die 4 onderafdelings van etologiese inligting is ook vergelyk en geen betekenisvolle verskille ($P > 0,0125$) kon gevind word nie (Fig. 3). Besonderhede van die mees algemene diagnoses word in Tabel 3 weergegee.

Altesaam 29 herkenbare honderasse was verteenwoordig, terwyl kruisrasse ongeveer 21% van die rasse uitgemaak het. Van die mees algemeen herkenbare honderasse was Malteestipes, Duitse Herdershonde, Fox Terriërs en Bull Terriërs. Die plaaslike huiskat as ongeïdentifiseerde ras, het nagenoeg 67% van die katrasse uitgemaak, gevolg deur Persiese en Siamese katte. Kouvoëls het 86% van alle voëls uitgemaak, met kokketiele en grasparakiete die mees algemene voëls.

Fig. 3: Konsultasiebehoeftes van korrespondente van radioprogramme oor informele veeartskonsultasies

BESPREKING

Informele konsultasie kan handel oor minder ernstige probleme, chroniese probleme, opvolging van formele konsultasies en algemene inligting oor diere. Dit kan aangevra word om 'n tweede mening in te win en sommige diere-eienaars verwag selfs kitsoplossings vir ingewikkelde probleme. Ernstige gevalle moet egter deurgaans verwys word vir formele konsultasies.

Alhoewel radioprogramme vir die steekproef gebruik is, word informele konsultasies ook per telefoon en tydens formele konsultasie oor ander diere nie teenwoordig nie, of direk met die veearts buite die formele konsultasie, gevoer.

Die feit dat daar 'n groot behoefte is aan informele konsultasies onder volwasse vroue wat op die platteland woon, is te verwagte as die geleentheid vir die steekproef in ag geneem word. Sulke vroue is minder afhanklik van werk buite die huis en is dalk ook meer aangewese op die radio as kommunikasiemiddel. Verder is veteriniere inligting nie so geredelik beskikbaar as in die stad nie. Die feit dat 91% van alle navrae vanaf vroue gekom het, het waarskynlik niks te maak met die behoefte wat daar in die algemeen bestaan om van veeartskonsultasies, formeel óf informeel, gebruik te maak nie. Ander studies het aangetoon dat vroue in elk geval die meeste betrokke is by huisdiere se versorging^{1,2,3,4}.

Die volwasse hond, soos ook in ander studies aangetoon, was in hierdie ondersoek ook die mees algemeen betrokke spesie^{1,3}. Dit is opvallend dat die behoefte aan konsultasies oor katte en voëls byna ewe groot is. Daar is 'n goeie aanduiding dat 'die aanhou van kouvoëls aan die toeneem is en dat veeartskonsultasies oor hierdie spesie sal toeneem². Die mees negatiewe tendens uit 'n veearts se oogpunt was die groot aantal vrugbare honde en katte wat in huishoudings aangehou word. Hierdie groep diere het dan ook 84% van die betrokke behoefte aan konsultasie verteenwoordig. Manlike vrugbare honde het meer as 'n derde van al die gevalle uitgemaak en dit lyk of die "weerstand teen kastrasie" nog steeds 'n rol kan speel in die oorsaak van veral gedragsprobleme². Vrugbare tewe en veral mannetjieskatte, het verder tot probleme bygedra.

'n Belangrike bevinding van hierdie studie was die groot behoefte aan etologiese konsultasies, 2 keer soveel as kliniese konsultasies. By die voëls was die verskil besonder groot. Vir elke spesie was gedragsprobleme die grootste komponent van die etologiese probleme. 'n Rede vir hierdie verskynsel kan wees dat eienaars voel dat hulle net bereid is om vir 'n konsultasie te betaal as dit behandeling insluit.

Tabel 3: **Besonderhede van die mees algemene diagnoses onder honde, katte en voëls tydens 'n radioprogramme oor informele veeartskonsultasies (n=150)**

	Honde		Katte		Voëls	
Klinies	Velallergieë	33	Blaasstene	3	Respirasiesiektes	4
			Plaveiselkarsinoom	3		
Etologies verdeel in:						
Gedrag	Fobie en vrees	15	Sproei	4	Uittrek van vere	9
	Aggressie	9	Gebruik van membrana nictitans	3	Leer praat of makmaak	7
	Onaanvaarbare urinering	6				
Bestuur	Vlooi-beheer	8	Vlooi-beheer	4	Algemene versorging	8
	Uitval van hare	6	Uitval van hare	3		
Voeding		10		6		9
Totaal		87		26		37

Informele konsultasies moet as 'n wesenlike aspek van veeartsenykunde erken word. Dit kan waarskynlik bydra tot die beeldbou van die professie en veeartspraktik en ook leemtes wat in formele konsultasies mag voorkom, aantoon. Informele konsultasies is nie geskik om ernstige gevalle te hanteer nie. Dit het dus beperkinge en dra ook 'n sekere

risiko. Dit kan voorts waarskynlik bydra tot verdere begrip van die mens-dier-interaksie in veteriniere perspektief, omdat dit 'n aanduiding kan gee van óf bykomende belangstelling in die dier se welsyn, óf om professionele advies te bekom sonder om daarvoor te betaal.

VERWYSINGS

1. Lewis R E 1980 Profile of clients. Australian

Veterinary Practitioner 10: 175-176

2. Odendaal J S J, Osterhoff D R 1988 Eienaar-hondverhoudings - 'n dekade later. Tydskrif van die Suid-Afrikaanse Veteriniere Vereniging 59: 145-148
3. Odendaal J S J, Weyers A 1989 Kliëntprofiel van 'n geselskapsdierpraktik. Tydskrif van die Suid-Afrikaanse Veteriniere Vereniging 60: 25-27
4. Osterhoff, D R 1980 Owner-pet relationships - a kynological study. Journal of the South African Veterinary Association 51:31-35